

Ceza muhakemeleri usulü kanununun 128, 148 ve 154 üncü maddelerinin değiştirilmesi hakkında 1/26 numaralı kanun lâyihası ve Adliye Encümeni mazbatası

T. C.

Başvekâlet

Muamelât Müdürlüğü

Sayı: 6/562

26 - II - 1931

B. M. M. Yüksek Reisliğine

Ceza muhakemeleri usulü kanununun 128, 148 ve 154 üncü maddelerinin değiştirilmesi hakkında Adliye Vekâletince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 25 - II - 1931 tarihli içtimarında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte takdim olunmuştur.

Muktazasının ifasına ve neticesinin işarına müsaade buyrulmasını rica ederim efendim.

Başvekil

İsmet

128 inci madde esbabı mucibesi

Ceza usulü muhakemeleri kanununun bir çok maddelerine zabta makam ve memurları, cümhuriyet müddei umumilerinin yapabilecekleri işleri onun muavini sıfatıyla ve emirlerini icraya memur olarak yapmak salâhiyetlerini haiz oldukları gibi suçları aramakla ve işin tenviri için lâzım gelen acele tedbirleri almakla dahi mükellef buldukları halde memleketimizin ahval ve şeraitine nazaran bu gibi hallerde yakaladıkları kimseleri derhal hâkim huzuruna sevkedemeyecek zaruretler içinde oldukları anlaşılmasına binaen maddenin bu suretle tadiline lüzum görülmüştür.

148 inci madde esbabı mucibesi

Ceza muhakemeleri usulü kanununun aslı olan Alman ceza usulü muhakemeleri kanununda mevcut olmadığı halde memleketimizin usul ve şeraihi icabı olarak bu kanunun 148 inci maddesinin son fıkrasile hukuku amme davasını açmak için Cümhuriyet müddei umumilerine emir verebilmek hususunda Adliye Vekiline salâhiyet verilmiştir.

Vilâyet idaresi kanununun 17 inci maddesi hükmünce vilâyetlerde Adliye Vekilinin de mümessili olan ve zabıtai maniadan mesul bulunan valilerin icabında Cümhuriyet müddei umumilerinden hukuku amme davası ikamesini isteyebilmesi kendisine tanılan mesuliyetin bir icabı olarak görülmüştür.

Valinin bu mesuliyeti şüphesiz kendi vilâyetine münhasırdır. Cümhuriyet müddei umumiliği esbabı mucibe dermeyanile hukuku amme davası açılmasına mahal olmadığını beyan eder ve valinin talebini kabul eylemezse valinin Adliye Vekiline müracaatla vekilden yükürde zikredilen salâhiyetinin kullanmasını istemesi ve vekilin meseleyi tetkik ederek icabına göre hareket eylemesi muvafık görülmüş ve maddeye ona göre arzolunan fıkraların ilâvesi teklif edilmiştir.

Şu kadar ki iptidaen müddei umumilikçe dava açılmasına mahal görülmeyipte ağreeza mahkemesi reisine vaki itiraz üzerine verilen ret kararı halinde gerek Adliye Vekilinin ve gerek valinin aynı

davanın açılması hakkında emir vermeğe ve talepte bulunmağa salâhiyetleri olmayacağı da tabiidir. (Teşkilâtı Esasiye kanununun 54 üncü maddesinin son fıkrası).

154 üncü madde tadilatının esbabı mucibesi

154 üncü maddenin birinci ve ikinci fıkralarında üç noktada bazı tadiller yapılmıştır.

Bunların birineisi maddenin ilk satırında yazılır (yukarı maddelerde) kelimesindeki ler edatının kaldırılmasıdır.

Bu madde 153 üncü maddenin mütemmimidir ve o maddeden başka ve fasıl dahilindeki üç maddeden hiç biri işbu 154 üncü madde mevzuunu alâkadar edecek bir hükmü ihtiva etmemektedir. Şu halde kelimeye sehven girmiş olduğu anlaşılan (ler) edatının kaldırılması madde mevzuunun sıhhat ve selâmetini teminen lâzımdır.

İkinci nokta: «bütün zabıta makam ve memurları» diye başlayan ikinci fıkra ilk cümlesinin tazammun etmekte olduğu irtlak ve umumiyetin matlup ve maksut dairede takyidi için cümleye «Adliye müteallik işlerde» ibaresinin ilâvesidir. Maddenin birinci fıkrası bu maksadı temin etmekle beraber tavzih için bu ilâveye lüzum görülmüştür.

Üçüncü nokta dahi: Müddei umuminin Adliye müteallik işleri zabıta makam ve memurlarına vereceği emir şifahî olursa bu emri verdiğiinden zabıta emirlerini de yazılı olarak haberdar etmeğe mecburiyetini tazammun eden bir fıkra ilâvesidir ki zabıta meslekinin mafevkle madun arasmadaki idarî irtibat ve vazifevî münasebetlerin icapları noktai nazarından lüzum ve faidesi derkârdır.

Adliye Encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Adliye Encümeni

Karar No. 11

Esas No. 1/26

30 - VI - 1931

Yüksek Reisliğe

Ceza muhakemeleri usulü kanununun 128, 148, 154 üncü maddelerinin değiştirilmesi hakkında Adliye Vekâleti tarafından hazırlanıp Başvekâletin 28 - II - 1931 tarih ve 6/562 numaralı tezkere-sile geçen intihap devresinde Meclisi Âliye gönderilen kanun lâiyhası bu kere Hükümetin teklifile Encümenimize tevdi edilmekle Dahiliye Vekili Şükrü Kaya, Adliye Müsteşarı Ferit Beylerin huzurile tetkik ve müzakere olundu.

Adliye Vekâleti tarafından tanzim edilen esbabı mucibe lâiyhasının mündericâtına göre, ceza muhakemeleri usulü kanununun 128 inci maddesi, bir suçtan dolayı yakalanan şahıs serbest bırakılmazsa hemen sulh hâkimi huzuruna sevkolonmasını âmir isede memleketin ahval ve şeraitine göre bazı hallerde ve mahallerde gerek müddei umumilikçe ve gerekse kanunun verdiği salâhiyetle zabıtaca yakalanan eşhasın derhal hâkim huzuruna sevkleri mümkün olmamak zarureti bulunduğu hallerde bu sevk keyfiyetinin yakalandığı andan itibaren (24) saat içinde yapılabilmesi; lâiyhada kabul edildiği gibi, 148 inci maddesi de; hukuku amme davasını açmak salâhiyeti C. müddei umumilerine ait olmakla beraber Adliye Vekilinin de hukuku amme davasını açmak için C. müddei umumilerine emir verebilmeleri salâhiyeti bizim kanunumuzda kabul edilmiş olduğuna göre, vilâyatta Adliye Vekilinin de mümessili olan valilerin icabında C. müddei umumilerinden hukuku amme davasını açmasını isteyebilmeleri temsil salâsiyetinin mesuliyeti icabı görülerek kendi vilâyeti dahilinde valilerin müddei umumilerden bu yolda bir talepte bulunması ve şayet C. müddei umumisi bu talebi esbabı mucibe beyanile kabul etmezse valinin Adliye Vekiline müracaatı ve lüzumuna göre vekâletçe yukarıda beyan olunan salâhiyetin istimaline mütedair bir fıkra ilâve edilmiştir.

Şukadar ki, M. umumilikçe dava açılmasına mahal görülmeyipte usulü dairesinde itiraz olunarak

ağırceza mahkemesi tarafından itirazın reddine karar verilmiş ise Teşkilâtı Esasiye kanununun 54 üncü maddesi mucibince mahkeme kararının değiştirilmesi mümkün olmayacağından böyle bir karar verilen hadise için valilerin talebi nede Adile Vekilinin salâhiyeti mevzubahs olmayacağı da keza-lik esbabı mucibede beyan olunmuştur. 154 üncü maddenin tadili sebebi de: maddenin birinci fıkrasındaki kelime tashihi ile maddede zabıta makam ve memurlarının C. müddei umumiliğinin emirlerini ifa ile mükellef tutulmaları mutlak olarak zikredilmiş olduğundan bu işlerin Adliyyeye müteallik olduğuna dair bir cümle ilâvesi ve bir de verilecek emirler müstacel hallerde şifahi olursa bu emir verildiğinden zabıta âmirlerini de yazılı olarak haberdar etmesine mütedair olup bunun da zabıta memurlarını mafevk ve madun arasındaki idarî irtibat ve vazife münasebetleri icabından lüzumlu addedildiği anlaşılmıştır. Encümenince bu esbabı mucibe ve bunu müeyyit verilen izahat neticesine göre, tadilât esas itibarile kabule şayan görülmüştür.

Tadilât lâyihasının birinci maddesi yazılış itibarile vazih görülmiyerek iki fıkrası yeniden kaleme alınmıştır. Mütebaki maddeler de aynen kabul edilmiştir. 128 inci maddeye ilâve edilen (24 saat) kaydının serbest bırakılmıyan şahsın tutulduğu andan itibaren bu müddet içinde hâkim huzuruna sevk edilmesi tarzında yazılması bu şahısların zabıtaca o müddet alıkonulup 24 saatten evvel sevk muamelesi yapılması suretile kanunun hükmü ifa edilmiş olacağı ve bunun da şahsî hürriyeti hâkim kararı alınmadan tahdit edilmeğe cevaz verir tarzda bir hüküm olacağına göre tadil maddesine ilâve edilecek kaydın «24 saat içinde hâkim huzuruna çıkarılır» tarzında yazılmasını Raif Bey teklif etmiş ve yapılan münakaşada zaruret halinde tatbik edilecek olan bu hükmün konmasını icap ettiren sebeplere göre 24 saat içinde hâkim huzuruna çıkarılmak imkânsızlığı varit ve muhtemel görüldüğünden tatbikatta tahakkuk ettirilmeyecek mahiyette bir hüküm konması muvafık görülmiyerek teklif kabul edilmemiştir.

Lâyihanın müzakeresi sırasında 148 inci maddeyi muaddil ikinci maddeye valilerin C. müddei umumilerinden hukuku amme davası açmalarını talep edebilmeleri: evvelce mağdur tarafından dava açılması istida ile istenerek müddei umuminin dava açmaya lüzum görmemesi üzerine usulü dairesinde ağır ceza mahkemesi reisine itiraz olunarak itirazın reddine karar verilmiş olan hususata şamil olmayacağından bu cihetin maddeye sarahaten derei Tefvik Fikret Bey tarafından teklif edilmiş isede encümenimiz yukarıda yazıldığı üzere hâkim tarafından verilen kararlara karşı hiç bir taraftan muamele yapılmıyacağı Teşkilâtı Esasiye kanununun 54 üncü maddesi ahkâmından olduğuna göre bu bapta başkaca bir tasrihe hacet olmadığı neticesine varılmıştır.

Valinin talebine karşı C. müddei umumilerinin en kısa zamanda cevap vermelerinin maddede beyan olunması hakkında Abdülhak Beyin teklifi de hukuku amme davası açılması istenilen hadisenin mahiyetine göre müddei umuminin tetkikatının ve vasıl olacağı knaatinin zaman ile tahdidi mümkün olmayacağı gibi tavsiye mahiyetinde olarak en kısa bir zamanda cevap vermesi kaydına da lüzumundan fazla cevabı tehir etmenin vazifesizlik olacağı ve bu da esasen mesuliyeti müstelzim bulunacağı cihetle teklif veçhile maddeye bir şey yazılması lüzumlu görülmemiştir.

Adliyyeye müteallik işlerde C. müddei umumilerinin zabıta memurlarına verecekleri şifahi emir o yerde bulunan zabıta âmirlerini yazı ile haberdar etmesine dair tadilin üçüncü maddesindeki hüküm de «yazı ile» kaydının kaldırılması hakkındaki Refik Şevket Beyin teklifi de zabıtanın sırf adli vezaif ile mükellef olmayıp idarî zabıtaya müteallik diğer vazifeleri de bulduğundan maiyetindeki memurların hareketlerinden gerek meslekî inzibat noktasından ve gerek diğer vazifelerinin yüz üstü kalması ihtimalleri itibarile zabıta amirlerinin C. müddei umumilerinin şifahi emirle vazife verdiği memurlarından yazı ile haberdar edilmeleri lüzumu musip ve muvafık görülerek teklif ekseriyetle kabul edilmiştir.

Lâyihanın encümenimizce yapılan tadilâtle kabulü heyeti umumiyeye arz olunur.

Ad. En. Rs. Namına
Manisa
Salâhattin

M. M.
Kocaeli
A. Hamdi

Kâtip
Yozgat
A. Hamdi

Âza
Kayseri
S. Azmi

Âza
Münir

Âza	Âza	Âza	Âza	Âza	Âza
Çanakkele	Kayseri	Konya	Antalya	Erzincan	Balıkesir
Osman Niyazi	Reşit	T. Fikret	Numan	Abdülhak	Vasfi

Âza

128 inci maddenin tadilinde «24 saat zarfında hâkim huzuruna çıkarılır» denilmelidir. Tadile bu noktada muha-

lifim
Trabzon
Raif

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Ceza muhakemeleri usulü kanununun 128 inci ve 148 inci ve 154 üncü maddelerinin bazı yerlerini değiştiren kanun

MADDE 1 — Ceza muhakemeleri usulü kanununun 128 inci maddesi aşağıdaki şekilde tadil olunmuştur:

Yakalanan şahıs serbest bırakılmazsa hemen, ve müddei umumilik veya zabıta tarafından yakalanmış ise hakimin huzuruna hemen çıkarılamamak zarureti halinde yakalandığı andan itibaren nihayet yirmi dört saat zarfında yakalandığı mahal sulh hâkimi huzuruna sevk olunur. Hâkim tarafından da nihayet ertesi günü sorguya çekilir.

Sulh hakimi yakalanmayı icap ettirir bir hal görmez veya yakalamayı istilzam etmiş olan sebepler kalmazsa yakalanan şahsın bırakılmasını emreder. aksi halde vereceği tevkif müzekkeresi hakkında 126 mcr madde hükmü cari olur.

MADDE 2 — Ceza muhakemeleri usulü kanununun 148 inci maddesi aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir:

Hukuku amme davasını açmak vazifesi Cumhuriyet müddei umumisininindir.

ADLİYE ENCÜMENİNİN TADİLİ

Ceza muhakemeleri usulü kanununun bazı maddelerini değiştiren kanun lâyihası

MADDE 1 — Ceza muhakemeleri usulü kanununun 128, 148 ve 154 üncü maddeleri aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:

MUADDEL MADDE 128 — Yakalanan şahıs bırakılmazsa hemen sulh hâkimi huzuruna sevk olunur.

Müddei umumilik veya zabıta tarafından yakalanmış ise hâkimin huzuruna derhal çıkarılmamak zarureti halinde yakalandığı andan itibaren nihayet yirmi dört saat içinde yakalandığı yer sulh hâkimi huzuruna sevk edilir. Hâkim tarafından da nihayet ertesi günü sorguya çekilir.

Sulh hâkimi yakalanmayı icabettirir bir hal görmez veya yakalanmayı istilzam etmiş olan sebepler kalmazsa yakalanan şahsın bırakılmasını emreder. Aksi halde vereceği tevkif müzekkeresi hakkında 126 mcr madde hükmü cari olur.

MUADDEL MADDE 148 — Teklif lâyihasının 2 inci maddesi aynen.

Kanunda hilafı yazılı olmıyan hallerde Cümhuriyet müddei umumisi, bir mahkûmiyeti ve adli takibatı istilzam edebilecek hususatta kâfi emareler teşkil edecek vakialar mevcut ise hukuku amme davasını açmalka mükelleftir.

Hukuku amme davası açmak için Adliye Vekili Cümhuriyet müddei umumisine emir verebilir.

Vilâyetlerde valiler dahi hukuku amme davası açılmasını kendi vilâyeti dahilindeki Cümhuriyet müddei umumilerinden talep edebilirler. Cümhuriyet müddei umumisi esbabı mucibe beyanile bu talebi kabul etmezse valinin müracaatı üzerine Adliye Vekili yukarıdaki fıkrada yazılı salâhiyeti kullanmak lâzım gelip gelmiyeceğini takdir eder ve icabını yapar.

MADDE 3 — Ceza muhakemeleri usulü kanununun 154 üncü maddesi aşağıdaki şekilde tadil olunmuştur :

Cümhuriyet müddei umumisi yukarıdaki maddede yazılı neticelere varmak için bütün memurlardan her türlü malûmatı isteyebilir. Gerek doğrudan doğruya ve gerek zabıta makam ve memurları vasıtasile her türlü tahkikatı yapabilir. Ancak şahitleri yeminle dinleyemez.

Bütün zabıta makam ve memurları Cümhuriyet müddei umumiliğın adliyeye müteallik işlerde emirlerini ifa ile mükelleftirler. Bu emirler mühim ve müstacel hususlarda umum zabıta makam ve memurlarına şifahî ve bunlardan gayri hallerde zabıta amirlerine yazılı olarak verilir. Şifahî emir verildiği hallerde Cümhuriyet müddei umumisi müstaceliyetten ve vermiş olduğu emirden zabıta amirini de haberdar eder.

Kanun tarafından kendilerine verilen veya kanun dairesinde kendilerinden istenilen Adliyeye müteallik vazife veya işlerde suiistimal ve yahut ihmal ve terahileri görülen Devlet memurları ile Cümhuriyet müddei umumiliğının şifahî veya yazılı talep ve emirlerini yapmakta suiistimal veya ihmal ve terahileri görülen zabıta amir ve memurları hakkında müddei umumilikçe doğrudan doğruya takibatta bulunulur.

Ancak zabıta amirleri hakkında hâkimlerin vazifelerinden dolayı tabi oldukları muhakeme usulü tatbik olunur.

Vali, kaymakam ve nahiyе müdürleri hakkında memurin muhakemat kanunu hükmü caridir.

MADDE 4 — Bu kanun neşrinin ertesi gününden itibaren meridir.

MUADDEL MADDE 154 — Teklif lâyihasının 3 üncü maddesi aynen.

MADDE 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 5 — Bu kanunun icrasına İera Vekilleri Heyeti memurdur.

Bş. V.

İsmet

Da. V.

Ş. Kaya

Mf. V.

Esat

S. I. M. V.

Dr. Refik

Ad. V.

Yusuf Kemal

Ha. V.

Dr. T. Rüştü

Na. V.

Hilmi

25 - 2 - 1931

M. M. V.

Zekâi

Ma. V.

M. Abdülhalik

İk. V.

M. Şeref

MADDE 3 — Bu kanunun hükmünü icraya İera Vekilleri Heyeti memurdur.

